

Az élő világirodalom seregszemléje

A Béke Világtanács budapesti ülése fontos állomása a békéért vívott harcra, s különös kitüntetésnek érezzük, hogy fővárosunk látja vendégül a világ minden táján ismert és becsült haladó tudósokat, írókat, művészeket, a béke soknyelvű és sokszínű harcosait. Fővárosunkba várjuk a közös emberi kultúrának, az emberiség jelen és múlt értékeinek harcos védelmezőit: a szovjet írókat — Erenburgot, Fagyjelvényt, Szimonovot, Tyihonovot; a népi demokratikus országok legismertebb és legtehetségesebb íróküldötteit — Sadoveanút, Sztojanovot, Kruczkowskít, Segherst; a kapitalista külföld megnemakurvó, bátor, haladó íróit — Amadot, Andersen-Nexöt, Aragont, Fast-ot, Hikmet-et, Nerudát.

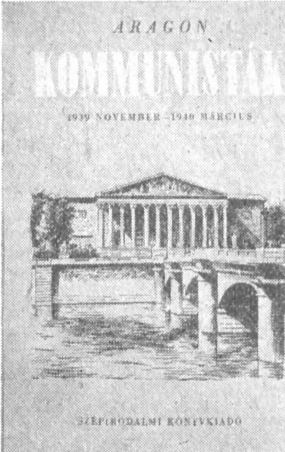
A szovjet irodalom új, magasrendű humanizmusa neveli olvasóját, s ennek a humanizmusnak fényénél a szovjet ember mintegy kilátótoronyból személi az egész világot: tudja, hogy nemcsak magának épít, hanem az egész emberiségnek, tudja, hogy honvédő háborúja egyúttal rabnépek felszabadulását is hozza, tudja, miben van legyőzhetően ereje s tudja, miért kell elleniségének összeroppannia.

Erenburg nagy regénye, a *Vihar*, ezzel a szovjet öntudattal és világoslátással foglalja egyetlen hatalmas körképbe a háborús Európát. A feldúlt Európa útjain szelődött falevéként hanyódnak gyenge és szerencsétlen emberek: alig akadt köztük, ki meg tudná vetni lábát s szembe tudna nézni a viharral. Az összekuszált emberi sorsok két gyűjtőpontba futnak össze: a Szovjetunióba és a harmadik közlársasági Franciaországba. Ebből a szerkesztési

megoldásból szükségszerűen, magától értetődően adódik a két társadalom szembeállítás: a szocialista szovjettársadalomé és az a ppaiban megrendült kapitalista társadalomé. Lancier és Bertie, a két francia kapitalista nemcsak kiszolgálója, de haszonélvezője is a fasiszta megszállásnak; a kozmopolita tudós kezdetben tévován, értetlenül húzódik el a nagy vihar elől, majd egyre gyorsabban csúszik a lejtőn a fasiszta faibiológia felé. De van egy másik Franciaország is. Lejean, Penay és Madoországa — a nép Franciaországa. A hős maquisardok már a sztálingrádi győzelmet éltetve mennek harcba és ha kell, a halálba. A proletárnemzetköziség csodálatos erejét ábrázolja itt Erenburg és senmi »regényeset« nem látunk abban, hogy a német fogságból szabadult szovjet tiszt egy maquisard-brigád parancsnoka lesz.

A polgári Franciaország széthullásának képe fölé szerkezetileg és főként a minden vésszel dacoló szovjet hazafiak ábrázolása. Szergej, Vaszja, Rája, Valja — hogy csak néhány nevet említsék — személyes ügyének tekinti a honvédő háborút, elszántan, öntudatosan harcol, mert a magáét védi. És ezt tette az egész szovjet nép, s ezért omlott össze a háború elején még olyan féltelmetes német hadigépezet.

Erenburg példát mutatott, hogyan kell teljesíteni a hivatását a nappal együttérző, együttküzdő írónak. A szovjet irodalom teljesítette is magasrendű hivatását: a váltságos időkben nevelte, ösztönözte, bátorította a szovjet népet. Leningrád nehéz napjaiban Tyihonov a szovjet múltat vetítette a harcoló város elé. *Kirov köztünk jár* a címe ennek a hatalmas elbeszélő költeménynek és két történelmi mozzanatot kap-

csol egységbe: a polgárháborút és a fasiszta ostromot. A halott Kiróv alakja »most is ott jár« Leningrád utcáin és erőt önt az ostromlott város lakóiba. Tyihomovban a forradalmár és a költő sohasem vált el s talán ennek köszönhetjük, hogy Petőfi művészi orosz fordításban olvashatja a szovjet nép.

A Szovjetunió egyik legnépszerűbb írója a többszörös Sztálin-díjas Szimonov. Rendkívül sokoldalú és termékeny írói; versei, színdarabjai, és híres regénye, a *Nappalok és éjszakák* nemcsak hazájában tették ismertté nevét, hanem külföldön is. Költeményeit a *Barátok és ellenségek* című kötetben gyűjtötte egybe. Ezek a versek együtt valóságos naplóvá állnak össze: verseiben külföldi utazásainak egy-egy jellemző élményéről számol be népének. Változatos, színes riportok ezek egy kanadai négyülésről, Szamed Vurgun azerbajdzsáni költő londoni beszédéről, az amerikai újságvezérről, az amerikai kommunistáról, Tokunda japán költőről, Leon Blumról.

Dramái közül többet bemutattak a magyar színházak is. Az *Orosz emberek* cselekménye a fasiszta megszállás idején játszódik. Szafonov kapitányt embereivel együtt reménytelen helyzetbe szorítják a fasiszták. S a veszélyes, kilátástalan körülmények között mutatkozik meg a szovjet ember minden jó tulajdonsága: hazaszerete, hősiessége, bátorsága, a legnehezebb helyzetben sem veszíti el fejét, megőrzi humorát és öntudatosan vállal minden életveszélyes feladatot.

Az *Orosz kérdés* című drámája már a háború utáni Amerikáról szól.

Legsikerültebb drámája az *Időgen árnyék*, melyet hazánkban is igen nagy sikerrel játszottak. Szimonov politikai éleslátása, erkölcsi tisztasága és magasfokú ideológiai iskolázottsága ebben a drámában érvényesül leginkább.

Regénye, a *Nappalok és éjszakák*. Sztálingrad ostromának egyik szakaszát tárgyalja. A háború sorsa itt dönt el s ezt az ott harcoló katonák is tudták és önfeláldozóan küzdöttek minden talpalatnyi földért. Szimonov egyéni ábrázolásmódja ebben a regényben is szépen érvényesül: a legvéresebb és legelkeseredettebb harcokban küzdő katonában is az embert keresi, a gyöngéden érző embert, akit a harcok nem durvítottak el és nem változtattak gyilkoló géppé. Szaburov kapitány alakja felejthetetlen: egy ápolónő iránt érzett szerelme és meleg bajtársi érzései a szovjet ember méltó példaképévé teszik.

Fagyjev nevét is mindenki ismeri ma már nálunk. Ha elolvassuk életrajzát, megvilágosodik előttünk, hogy regényeiben magáról val, saját élményeit éli újra. Fagyjev nemcsak megfigyelte a polgárháború eseményeit, hanem bennük élt: fegyverrel harcolt a fehérterroristák ellen. Ez jellemzi Fagyjev egész művészetét s ennek az írói állásfoglalásnak köszönhetjük, hogy mi olvasók is együtt éjjük át azokat az eseményeket, melyeknek a regény hősei cselekvő részesei. Egyéni emberi sorsok fonódnak egybe a közösség sorsával s azért olyan lélekzetalálatóan izgalmas minden írása, mert hőseiben érezzük, látjuk az embert. *Tizenkilencen* című regényével lett híres író. Már témája is rendkívüli izgalmakat ígér. A Távolkeleten harcoló partizánkülönítmény elszánt küzdelmének változatos eseményeit olyan belső feszültséggel telíti; hogy az egyes ember és az emberi élet végtelen gazdagsága valósággal szuggesztív erővel hat az olvasóra. A regény meséje mozgalmas, elevenen vetíti elénk az öntudatos, bátor, vagy a létova, ingadozó, vagy a gyáva áruzó embert. A tipikus emberi sorsok számos kerülőútja, véletlensége szükség-szerűséggé rendeződik Fagyjev tarka rezszesztésében.

Másik híres regényét, *Az ifjú gárdát* közvetlenül a háború után írta. Saját ifjúkorát éli itt újra Fagyjev, azért tudta olyan bensőséges színekkel ábrázolni ifjú hőseit, kik valóban éltek s kiknek bátor cselkedeteiről szóló adatokat gondos helyszíni kutatással gyűjtötte össze. A regény hősei ma már egész ifjúságunk példaképei; helytállásra, harci elszántságra, hazaszeretetre, bátorságra nevelik fiataljainkat.

A szovjet irodalom termékenyítően hatott a népi demokratikus onszágok irodalmi életének fejlődésére. A múlt rendszerben keveset tudtunk szomszédainkról, azt a keveset is torzítva. Irodalmukról meg éppen alig tudtunk valamit. Ebben a tekintetben Bukarest vagy Szófia messzebb volt tőlünk, mint London, vagy New York. Legjobb írónk többször kísérleteztek azzal, hogy kölcsönösen megismerhessük egymás kultúráját, de az uralmon lévő reakció minden ilyen kísérletet megghiúsított. József Attila figyelmeztető szavát csak a felszabadulás után válthattuk valóra s most végre rendezhettük közös dolgainkat. Együtt erővel építjük országainkat és közös erővel harcolunk a világ békéjéért.

A román írók közül a ma már hazánknban is jól ismert *Sadoveanu* látogat el hozzánk. Mihail Sadoveanu a régi nemzedékhez tartozik, — most 73 éves — de alkotóereje töretlen és egyike azoknak a román íróknak, akik elsőnek írtak a felszabadított román társadalomról. Régi regényei és elbeszélései az nyomott népről, a szolgaságba taszítottak küzdelméről, szenvedéseiről, harcairól szólnak. Magyarul is megjelent kettő közülük: *A balta* és *A moldvai szél*.

A Mitrea Kokor útja című, Béke-díjjal kitüntetett regényének cselekménye már napjainkba is átnyúlik. Mitrea Kokor gyermekkorát még a paraszti nyomorban éli; irni olvasni is csak a katonaságnál tanul meg egy öntudatos munkástól. A szovjet hadifogságban ébred tudatára annak hogy milyen embertelen világban élt eddig, itt lesz egész emberré, aki már látja életének célját s tudja, mi a teendője.

A bolgárokról még kevesebbet tudtunk a múltban, mint a románokról. Könyvkiadásunk sietett pótolni a hiányt és a *Bolgár költők antológiájával* és *Botev* verseinek kiadásával jelentősen hozzájárult ahhoz, hogy tájékozott képet kapjunk a bolgár irodalomról.

A Béke Világtanácsának budapesti ülésén *Sztojanov* képviseli a bolgár írókat.

Sztojanov ma Bulgária egyik legismertebb és legnépszerűbb írója. Tizenöt éves kora óta ír s számos verset, elbeszélést, regényt, drámát alkotott. Egyetlen magyarai megjelent regénye a *Pokol*. Ez a regény az 1910-es balkáni háború lírai hangú naplója. Nem beszél sokat, sokszor csak utal az eseményekre, de a tömör mondatokból a háború rémségei kísértének. A harcoló ka-

tonák nem tudják, mindez miért és kiért, de érzik, hogy nem öérettük, inkább ellenük. A háborúnak ez a meggyőző erejű ábrázolása nagy nevelő értékű: emlékezetünkbe idézi, milyen szenvedéseken mentünk keresztül a második világháborúban s ez az emlékezés eszántabbá tesz bennünket a békéért folytatott harcunkban.

A testvéri Lengyelország *Leon Kruczkowskit* küldi Budapestre a Béke Világtanács ülésére. Kruczkowski már a két világháború között ismert írója volt Lengyelországnak. Híres történelmi regénye (*Kardján és a gonosz*) és több társadalmi regénye népszerűvé tette a haladó lengyelek körében, a hivatalos Lengyelország azonban agyonhallgatta műveit. Gazdag életművét a magáénak tekinti a szocializmust építő lengyel nép. Magyarul egy regénye jelent meg, az *Urak és parasztok*.

A Német Demokratikus Köztársaságot *Johannes Becher* és *Anna Seghers* képviseli. Becher kora ifjúságától kezdve tevékenyen részt vett a német munkásmozgásban, majd tagja lett a Német Kommunista Pártnak. Hitler uralomrajutása után el kellett hagynia hazáját. Emigrációjának nagyrészét a Szovjetunióban töltötte. Költményei magyarul *A hazatérő* című verseskötetben olvashatók. A német nép felszabadulása után visszatért hazájába — innen a kötet címe — s most aktív harcosa a békének és Németország egységesítésének. A német nép nemrég innepelte legnagyobb élő költőjének 60. születésnapját.

Anna Seghersnek egy kis novellaskötete (*A vonal*) és egy regénye (*A hetedik kereszt*) jelent meg magyarul. Régebbi regényeiben a társadalom nagy kérdéseit boncolgatta s azokat az embereket ábrázolta, akiket a nyomor és munkanélküliség a fasizmus karjaiba kergetett. *A hetedik kereszt* című regénye egy koncentrációs tábor két szőkevényének története s egyben a fasizmus elleni küzdelem ábrázolása. A regény példamutatóan ábrázolja a kommunistákat és a kommunista eszmék embernevelő hatását. Segherst írói munkásságáért a Német Demokratikus Köztársaság Nemzeti Díjjal tüntette ki.

A világ más tájairól, a kapitalista országok népeiről adnak hírt a hozzánk látogató nyugati írók könyvei. Az ő helyzetük mindenképpen nehezebb, mint a szovjet íróké, vagy a mi irónké. Nemcsak azért, mert a kapitalista cenzúra akadályozza az igaz szó kimondását, hanem azért is, mert a bomló kapitalista társadalom bonyolult ellentmondásainak művészi kifejezése nem könnyű feladat s csak a legtisztábban látók és legbecsületesebbek képesek ábrázolni az igazságot. A társadalom bomlása annyira összekuszálta az emberi sorsokat s a társadalom annyira megtelt ellentmondással — s igen gyakran burkolt, sőt álcázott ellentmondással —, hogy az írók nagyrésze nem tudott többé a régi nyelven szólni. A klasz-

szikus regényformák helyén új formák keletkeztek, a tartalom és a forma között egyre inkább mélyült a szakadék és a regény cselekménye alól kicsúszott a társadalmi tálaj. A különböző formalista irányzatok útvesztőjében nehéz volt megtalálni a helyes utat s csak kevés írónak sikerült az életet teljes valóságában ábrázolni. S ezeknek a becsületes íróknak túl kellett jutniuk a polgári humanizmus képmutatásán is, új humanizmust kellett keresniök s éppen ebben nagy segítséget nyújtott nekik a szovjet irodalom.

Ezt a küzdelmes, kereső utat járta meg Louis Aragon is, a franciák világszerte ismert kommunista írója, még eljutott az ábrázolásnak ahhoz a teljességéhez, mely legutóbbi műveit jellemzi. *Az omnibusz utasai* című regényében a századeleji francia polgárság útját ábrázolja. Az omnibusz — a társadalom jelképe — viszi magával utasait s senki közülük nem tudja, milyen szerkezet röpti őket vesztülke. S aki tudja, az sem világosítja fel társait s élete fáradt cinizmusba, kilátástalan keserű lemondásba tonkollik. *A Kommunisták* című könyvében a francia ellenállás naplóját írja meg, nemcsak dokumentum ez a könyv de magasrendű művészi teljesítmény is.

Howard Fast még fiatal ember, de nevét az egész haladó világ ismeri. Amerikában ma nehéz írónak lenni, mert aki becsületesen megírja Amerika valóságos életét, arra nyomor és üldöztetés vár. Ez a sorsa Howard Fastnak is, aki történelmi regényekben és a jelenről szóló írásaiban bátran, és a nagy írókat jellemző tisztánlátással mondja ki az igazságot s mutat rá a társadalmi ellentmondások valódi okaira. *A szabadság útja* című regénye az amerikai polgárháborút követő évekről szól.

Másik nagyjelentőségű regénye *Az utolsó határ* az amerikai indiánudözésről szól. A kis indiántörzset az amerikai képmutató de-

mokrácia rezervációs területre zárja. Az öntudatos törzs nem hajlandó ebbe belenyugodni és a harcot választja, mely minden szörnyősége ellenére is egyetlen megoldás számára. Howard Fast regényének ez a végső következtetése: a szabadságot csak fegyverrel lehet kivívni s csak fegyverrel a kézben lehet megőrizni.

Az amerikai kontinens másik nagy írója a brazilai Jorge Amadó. Furcsa, idegen világ tárul szemünk elé regényeinek lapjairól. Idegen, mert más színű és más vérmérsékletű emberek sorsa bontakozik ki előttünk s mégis rokon a mi volt világunkkal, mert elnyomók és elnyomottak harca folyik ezeken a lapokon, mely minden különbözősége ellenére is hasonló a mi népünknek ma már győzelmesen megvívott harcához. Amadónak több regényét olvashatjuk magyarul is: *A vörös vetést*, *A virágzó földet*, *az Aranygyümölcsök földjét*, *a Zsubiabát*. A nyomorítottak egész hada vándorol ültetvényről ültetvényre, városról városra, mocsarakon, őserdőkön, tengereken, hegyeken keresztül, gyalog, vasúton, hajón a sóvárgott jobb élet felé, de mindegyre ugyanaz a sors várja: nyomor, éhezés, betegség, megáldás, embertelen munka. Regényei közül különösen kiemelkedő alkotás a *Zsubiabá*. Antonio Ba'duino, a kis néger fiú, a város peremén nő fel hozzá hasonló csibészek között. Varázslók, idomnás vénasszonyok veszik körül, misztikus néger szertartásokon vesz részt, panaszos rabszolgadalokat és hős költeményeket

ABC-t — hallgat s ő is ilyen ABC hőse akar lenni. Szabadságra vágyik s azt hiszi, hogy a gátlástalan zsiványélet az egyetlen lehetséges szabad életforma. Verekszik, szerelkezik, részegkedik, közben vidám szambákat költ, miket gitáron penget a maga és barátai mulattatására, s miket egy fehér ficsúr krajcárokért vásárol meg tőle. Nevete jár el a »sületlen fráternek» mert nem tudja,

hogy az egész vagyont keres az ő szerzeményeivel. Aztán — maga sem tudja hogyan — hirtelen ökö-vívó lesz, majd cirkuszi artista, aztán egyre beljebb kerül a társadalom periferiájáról, megismerkedik az ültetvények munkásainak életével. Rádöbben, hogy az ő csavargó élete nem igazi szabadság és rátalál a munkásmozgalomra.

Latin-Amerika másik nagy íróegységére a chilei *Pablo Neruda*. Költői pályája kezdetén, mint ragyogó tehetségű formaművész, az egész polgári irodalmi világ lekössen ünnepelte. Azonban hamarosan háttér fordított ennek a kétes dicsőségnek és költeményei nem kétségbeesésről szólnak többé, hanem a nép sorsáról és szerveződéséről. A spanyol polgárháború idején Chile madridi nagykövete volt s itt ismerkedett meg közelebbről a Kommunista Párttal, melynek később tagja is lett. Hazájából menekülnie kellett s ma a nemzetközi békeharc egyik vezető személyisége.

1946-ban kezdte el írni világhírűvé lett krónikás énekét, a *Canto Generalt*. Ez a hatalmas költemény 15 énekben beszél el Latin-Amerika népeinek küzdelmes, harcoss történetét. A nagy mű szerkezeti tartóoszlopa az *Ebreáj Favágó* című fejezet, mely Somlyó György fordításában magyarul is megjelent külön kötetben. Hatalmas költeménye éles fegyvere a dolgozóknak a békéért vívott harcban. Az ő szavaival: *»Boldog vagyok, hogy költészetem lángot gyújt a nép szívében és képes megvilágítani előtte a béke útját. Ezt a békét mi ki fogjuk küzdeni harccal és dallal.«*

A dánokat a munkásosztály európaszerte ismert nagy írója, *Martin Andersen-Nexo* képviseli. Az agg író — 1869-ben született — ma is harcos tagja a béketábornak. Magyarországon legismertebb regényét — a *Hódító Pellét* — még 1906-ban írta. Ebben a hatalmas önéletrajzi értékű regényében egy munkás küzdelmes, harcos életútját beszél el.

A török *Nazim Hikmet* nevét nálunk mindenki ismeri. Tizenhárom évi súlyos börtön után szabadult (a haditörvényszék 28 évi börtönre ítélte harcos verseiért) 1950-ben. A súlyos beteg költő a haladó népek nemzetközi szolidaritásának köszönhető szabadulását. A börtönben írt versei csodálatos életerőről, hitről, bátorságról tanúskodnak. A börtön falai között sem feledkeznek meg arról, hogy a költő hivatása: harc a nép jogaiért.

A békevilágtanács budapesti ülésén részvevő írók művei jelentős segítséget nyújtanak dolgozó népünknek a békéért folytatott harcában. *Népkönyvtárosaink feladata, hogy ezeket a műveket minél szélesebb rétegekkel ismertessék meg.* Ezek a könyvek nemcsak szórakoztató és élvezetes, de egyben tanulságos olvasmányok is: megismertetnek bennünket a felszabadult népek boldog jövőt építő munkájával és a még elnyomott és kiszákmányolt dolgozók szabadságmozgalmival.

Belia György

Készülünk fel a nyári olvasómozgalmi időszakra!

A könyvtári munka egyik eléggé kezdetlegesen munkált területe a nyári olvasómozgalom. Kísérletek, kezdeményezések akadtak már ezen a téren is szép számmal, de tervszerű szervezés, a tapasztalatok rögzítése és az eredmények módszeres értékelése még nem történt meg.

A népkönyvtári hálózat olvasótáborai három rétegűi: városi (üzemi), falusi (mezőgazdasági) dolgozók és a tanulóifjúság. Mindegyik rétegnek nyári olvasása más és más jellegű.

A nyári időszakra esik általában a városi dolgozó fizetési szabadsága. Ebben az időszakban szívesen, bővebben olvas, mint egyébként. A nyár többi részében változatlanul olyan az érdeklődése a könyvek iránt, mint az év más szakában. Itt a könyvtár feladata inkább technikai. Utána kell hogy menjen az olvasónak, hogy azokon a helyeken álljon

rendelkezésére, ahol a dolgozó szabadidejét tölti, üdülőhelyeken, strandon, parkokban.

A tanulóifjúság nyáron, feloldva a tanulási kötelezettség alól, teljes figyelemmel fordul a könyvek, az olvasás felé. A nyári időszakban bővebben olvas, mint máskor.

Másként áll azonban a helyzet a falusi (mezőgazdasági munkával foglalkozó) dolgozók olvastatásánál.

A falusi dolgozók életének legfőbb munkaszakasza a nyár, amikor a mezőgazdasági munka dandárja vár elvégzésre. Az aratás, a cséplés, a termés betakarítása és begyűjtése, az állampolgári kötelességek maradéktalan teljesítésének elősegítése viszont azt a feladatot rója népkönyvtárainkra, hogy fokozott tevékenységet fejtsenek ki az olvasók számára és a könyvforgalomnak emeléséért. Ennek megvalósítását meg-